

gotlanninruss

Jalostussuunnitelma gotlanninrusseille, osa II

Hyväksytty Svenska Russavelsförening'in hallituksen kokouksessa 26.5.2009

Historia, käyttö ja levinneisyys.

Gotlanninruss on rotu, joka on ollut Gotlannissa tuhansia vuosia ja joka uhkasi kuolla sukupuuttoon 1900-luvun alussa kapean geneettisen vaihtelun seurauksena. Siitä huolimatta rodulla on hyvä hedelmällisyys ja terveys. Gotlanninruss on pieni hevonen, joka kuuluu lämminveristen lajiin. Koko on useimmiten 115-130 cm. Sillä on ollut tärkeä tehtävänsä pientyönhevosena gotlannin maataloudessa ja joka jopa tänä päivänä on voimakas ja kelpoinen käyttöponi kevyempiin maatalous- ja metsätöihin. Useimmat gotlanninruss-ponit ovat nykyään suosittuja ja hyödyllisiä perheponeja ja sen lisäksi arvostettuja kilpaponeja ratsastuksen ja ajamisen eri lajeissa. Se on lukumäärältään suurin poniravien B-kategoriassa esiintyvä rotu ja sitä myös käytetään siinä lajissa paljon. Gotlanninrusseja löytyy Ruotsin lisäksi muista Pohjoismaista sekä Pohjois-Amerikasta.

Tunnistaminen:

Kaikki gotlanninrussit tulee lain mukaan tunnistaa ja niille annetaan hevospassi. Hevospassista löytyy tiedot hevosen nimestä, rekisterinumero, ikä, väri ja muut merkit, mikrosiru- tai kylmäpolttonumero, suku, kasvattaja sekä omistaja. Kaikki tiedot perustuvat "Riksstambok för russ" = russienkantakirjaansekärussienperusrekisteriin.

Lukumäärä:

Ruotsissa on tällä hetkellä arviolta noin 6000 gotlanninrussia. Näistä n. 130 on jalostusoreja, n. 1200 siitostammoja joita ei kuitenkaan käytetä siitokseen joka vuosi. Loput ovat ruunia, nuoria poneja sekä muita joita ei eri syistä käytetä jalostukseen.

Kasvattajat:

Erittäin merkittävä ryhmä kasvatuksessa on se noin 50 tammaa, joka elää ruspuistossa Lojsta Hedissä, Etelä-Gotlannissa. Se on ainoa paikka, missä russeja suojellaan paikan päällä, samalla alueella missä rotu kehittyi. On myös pienempi joukko kasvattajia, joilla on 10-30 siitostammaa ja hiukan suurempi joukko kasvattajia, joilla on 1-5 tammaa. Suurimmalla osalla kasvattajista on 1-2 tammaa ja he kasvattavat 1-2 varsaa vuosittain ja siksi on erittäin vaikeata saada tarkkaa lukumäärää kasvattajista. Pienkasvattajien etuna on se, että mahdollisuus suurempaan geneettiseen vaihteluun kasvaa. Harvemmillä ja suuremmilla kasvattajilla on suurempi yhdenmukaisuus jalostustyössä.

Populaation vaihtelu:

Astutettujen tammojen lukumäärä on lisääntynyt hiukan parina viime vuonna, mutta se on pysynyt 550-650 tamman välillä vuodesta 1994 alkaen. Aiempien arvioiden mukaan pitäisi astutettujen tammojen lukumäärä olla 1000 tamman kieppeillä, jottageneettinen labeus pystyttäisiinsäilyttämään. Astutettujen tammojen lukumäärää per ori ei ole rajoitettu, mutta viimeisten vuosien aikana on ollut havaittavissa että noin 1-3 oria astuu vuosittain n. 20 tammaa tai yli ja suurin osa jalostusoreista astuu vain 2-3 tammaa kukin.

Geenivirheet:

Rodusta löytyy sairaus pikkuaivojen abiotrofia (cerebellär abiotrofi), mikä on sairaus joka periytyy väistyvästi eli hevosen on sairastuakseen saatava taudille altistava tekijä molemmilta vanhemmilta. Oriit, joiden on todettu olevan geenin kantajia on poistettu siitoksesta ja niiden poikia ei

gotlanninruss

voida myöskään hyväksyä siitokseen. Tammoille ei ole tällä hetkellä mitään rajoitteita. Toistaiseksi ei ole olemassa minkäänlaista testiä, millä voitaisiin varmistaa geeninkantaja. (kts. erillinen juttu) Rodussa esiintyy myös hyönteisyliherkkyyttä (kesäihottuma). Oriit, joilla todetaan kyseisen tauti kroonisena, poistetaan jalostuksesta. Tammoilla sairaus estää jalostusarvokirjaimen nostamisen. Tähänkään ei löydy geenitestiä, millä kantaja voitaisiin tunnistaa.

Suojelumahdollisuudet:

Paikan päällä tapahtuvaa suojelua on Lojsta Hedissä, jolla on erittäin suuri merkitys rodun kannalta ja siellä russeilla on mahdollisuus elää niiden alkuperäisessä ympäristössä. Muualla tapahtuvaa suojelua on Gotlannin lisäksi mantereella. Sitä pidetään tärkeänä, että russeja pidetään ja kasvatetaan laajalti, näin voidaan varmistaa rodun säilyminen ja terveys. Suunnitelmissa on Maatalousministeriön alainen projekti, missä kerätään spermaa tietyiltä, valitavilta oreilta ja se pakastetaan ja säilytetään. (suom. huom. projekti on jo toteutunut)

Jalostustavoitteet:

Jalostuksen tavoitteena tulisi olla helposti syntyvien, vahvojen, lapsi- ja perheponien tuottaminen joilla on hyvä luonne ja laaja käyttömahdollisuus niin ravissa, koulu- ja esteratsastuksessa sekä valjakkoajossa. Ja jota voidaan käyttää myös kevyemmissä maa- ja metsätaloudentoissa. Jalostuseläimiltä peräänkuulutetaan myös hyvää hedelmällisyyttä ja tammoilta hyviä emäominaisuuksia. On erittäin tärkeätä, että gotlanninrussien geneettinen variaatio säilytetään muistaen, että uutta verta rotuun ei voida tuoda mistään muusta maasta. Lyhyellä tähtämellä tämä tarkoittaa sitä, että yhdistyksen täytyy tehdä työtä aktiivisesti sen eteen, että eläimiä kaikilta olemassa olevilta eri linjoilta käytettäisiin

jalostukseen. Yksi tapa on yrittää kannustaa näyttämään ja jalostusarvioimaan nuoria oreja. Sekä kannustaa tammojen omistajia käyttämään niitä laajemmin jalostukseen.

Pitkällä tähtämellä on tärkeitä työskennellä rodun kiinnostavuuden ja käytön kasvattamiseksi. Muistetaan myös, että russin käyttöä maa- ja metsätaloudentoissa voitaisiin kasvattaa – siellä missä tarvitaan pientä, mutta vahvaa käyttöhevosta. Yhtä tärkeitä on täyttää markkinoiden tarpeet sopivista lapsi- ja perheponeista. Kasvattajilla tulisi olla menekkiä tuotetuille varsoille ja on tärkeitä, että markkinat pysyisivät tasaisina ja se taas takaa pidemmällä tähtämellä mahdollisuuden rodun yksilöiden lukumäärän säilyttämiseen ja kasvattamiseen.

Siitoseläinten valinta:

Rotutyypin ja terveyden ylläpitämiseksi ovat jalostusarviointilaisuudet tärkeitä. Niissä punnitaan eläimen suku, rakenne ja terveydentila samassa ja myös valvotaan jalostuseläinten hedelmällisyyttä. Oriit voidaan jalostusarvioida aikaisintaan 2,5 vuoden iässä. Nykyisin hyväksytään noin 10-12 uutta oria vuosittain, mikä vastaa noin 6 %:a syntyneistä orivarsoista. Todellisuudessa tulisi tämän prosentin olla hiukan korkeampi, jotta geneettinen vaihtelu pystytään säilyttämään. Nykyisten sääntöjen mukaan ori voidaan hyväksyä jalostukseen vaikka se ei täytä rodulle asetettuja vaatimuksia rakenteensa puolesta, jos sillä on muita arvokkaita ominaisuuksia mitkä hyödyttävät rotua. Tammat suurimmaksi osaksi hyväksytään kantakirjaan, jos ne vaan täyttävät suvulle asetetut vaatimukset.

Sukusiitoslaskenta:

SLU:n opiskelijoiden avulla on tehty sukusiitoslaskenta gotlanninrusseille, mutta tämän jatkuvan seurannan suhteen ei ole

gotlanninruss

vielä tehty suunnitelmia. Tämä on asia, missä yhdistys tarvitsee apua sopivan välineen ja menetelmän kehittämiseksi. Yksilötasolla on tehty useaan otteeseen sukusiitostarkastelua ja tietyt eläimet ja suvut ovat osoittautuneet erittäin tärkeiksi jalostuksen näkökulmasta.

Sukujen valvonta:

Kaikki gotlanninrussien perusrekisteriin/esikantakirja merkityt ponit löytyvät ”Svenska Hästavelsförbundet”in (SH) tietokannasta ”Blå Basen”, mikä on julkaistu internetissä. Pohja on tullut Svenska Russavelsföreningen:in perusrekisteristä ja se on lähetetty sähköisesti SH:iin jalostettavaksi. Perusrekisterissä ovat ne gotlanninrussit jotka täyttävät rodulle asetetut sukuvaatimukset. Gotlanninrussien perusrekisteriin on viety ne gotlanninrussit jotka täyttävät suvulle asetetut vaatimukset sisällytettäväksi kantakirjaan. Gotlanninrussien kantakirja on suljettu jo vuonna 1972. Jotta poni voidaan rekisteröidä gotlanninrussiksi, pitää ponin suvun sekä isän että emän puolelta olla jäljitettävissä russien kantakirjaan. Siitoseläimet ovat kantakirjassa. Oriit voidaan kantakirjata aikaisintaan 2,5 vuoden iässä. Oriin tulee virallisessa jalostusarviointitilaisuudessa olla täytännyt rodulle asetetut vaatimukset ja olla perusrekisterissä ja sen vanhempien pitää olla kantakirjattuja. Tamma voidaan kantakirjata aikaisintaan 3-vuotiaana. Tamman tulee virallisessa jalostusarviointitilaisuudessa täyttää rodulle asetetut

vaatimukset ja olla perusrekisteröity. Jotta tamma voidaan kantakirjata, sillä pitää olla suvussa kantakirjatut oriit (joilla on ktk-numero) ja emien suvut pitää pystyä jäljitämään kantakirjaan merkittyihin yksilöihin. Gotlanninruss, joka ei täytä kantakirjaan viennille asetettuja vaatimuksia, rekisteröidään erilliseen jaostoon perusrekisterissä. Joissain tapauksissa voidaan tänne merkitä myös gotlanninruss, jolla ei ole koko sukua tiedossa. Vaaditaan toki kolme tunnettua sukupolvea puhdasrotuisia gotlanninrusseja, jotta tällainen rekisteröinti voidaan tehdä. Risteytykset gotlanninrussin ja muiden rotujen välillä eivät kuulu Svenska Russavelsföreningen jalostustyöhön.

Kestävä käyttö:

Jotta edistetään gotlanninrussien kestävää käyttöä tulee Svenska Russavelsföreningen seurata ja työskennellä olemassaolevan geneettisen vaihtelun säilyttämiseksi, sopu-soinnussa lisäämällä tietoa rodun hyvistä käyttöominaisuuksista ja terveydentilasta. Jalostussuunnitelman seuranta ja tarkastaminen: Jalostussuunnitelman tulee olla elävä mutta vakaa dokumentti. Svenska Russavelsförening:en hallitus vastaa jalostussuunnitelman toteuttamisesta. Jalostussuunnitelman toteuttamisen seuranta tehdään vuosittain. Jalostussuunnitelman tarkempi läpikäynti tehdään noin viiden vuoden välein tai tarvittaessa.

gotlanninruss

Ehdotus russ-oriiden sperman pakastamiseksi

Svenska Russavelsföreningen:in hallitus on kokouksessaan 4.10.2008 tehnyt ehdotuksen oreista, jotka olisivat kiinnostavia sperman pakastamiseksi. Osa oreista on valittu sen perusteella, että niissä on hiukan erilaista "verta" ja osalla taas on ominaisuuksia, jotka voivat olla hyödyllisiä säilytettäväksi tulevaisuuteen.

Ryhmä 1.

Allgunnens Uno 518. Gullding-linjaa ei ole enää edustettuna.

Primat G 444. Mio-linja uhkaa hävitä täysin.

Juniper 530. Atterdag-linjaa on enää vähän edustettuna.

Ryhmä 2.

Jagga Ess 583 , Signal-linjaa ei myöskään ole paljoa jäljellä ja yhdessä Rollo-linjan kanssa emän puolelta kuten myös erinomainen suku poniravipuolelle.

Marlon S 531, Dorn-linja on vain vähän jäljellä, myös todellinen "allround" ori.

Panter 593, Friskus-linja Rolloon, ei paljoa jäljellä.

Ryhmä 3.

Tejas Monljus 540 Atterdag-linjaa on enää vähän edustettuna.

Whisky 594, Dröm-linjaa Grusiin, mikä on todellinen "allround" linja.

Uron G 493 . Rakenteen ja näyttöjen perusteella.

Ryhmä 4.

Vidar 521, Piccolo-linjaa vain vähän edustettuna.

Hadar 539 Rakenteellisesti ja suvullisesti erittäin täydellinen.

Ling 547. Pysen IV-linja mielenkiintoisesti yhdistettynä.